

Kased moodustavad mükoriisat väga paljude seeneliikidega. Looduses pisut ringi vaadanud inimesele on suve lõpupoolel kindlasti silma hakanud ilus pilt kaasikust, mille all punavad täpilised punased kärbseseened. Nendelgi on mükoriisa kaskedega (aga ka mitme teise puuliigiga). Eestis laialt levinud seeneliikidest elavad kaskedega sümbioosis veel mitmed puravikud (kasepuravik, pomerantspuravik, valge ja must puravik, kõivu-kivipuravik), pilvikud (kasepilvik, haisev pilvik, kollane ja tellispunane pilvik, õrn ja kahkjast pilvik) ja riisikad. Just viimaseid seekord lähemalt uurimegi.

Kaseriisikas.

Karvane riisikas. ▼

Riisikad kase all

Mall Vaasma

MALL VAASMA on seeneuurija

Kaseriisikat (*Lactarius torminosus*) teab vist iga seeneline: see roosaka kuni roosakas-lihapruuni takerkarvase kübaraga iludus, mis kasvab enamasti arukase all, ei saa küll kahe silma vahele jääda. Kübarad (läbimõõt kuni 12 cm) on pealt tumedamate rõngasjate võotidega. Vanemad viljakehad pole enam nii karvased ja võivad pleekida beežikaks, roosat tooni jääb siiski jala tippu ja kübara serva. Eoslehekesed on valkjad või roosakad, vanematel viljakehadel kollaka varjundiga. Jalg roosakas, enamasti tumedamate laikudega, torujas. Lõikekohalt ohtrasti eralduv valge piimahl on põletavalt kibe. Viljakehad kasvavad juuli lõpust hilissügiseni

Viltriisikas.

Hallipiimane riisikas.

kaasikutes, kase-segametsades või metsaservades, sageli suures rohus.

Värskelt on kaseriisikad mürgised ja väga kibedad. Aga kui neid kõigepealt külmas vees leotada (vett aegajalt vahetades) või kupatada, siis mürgid lagunevad ja uhutakse seenest välja. Kaseriisikaid sobib säilitada soolatult, hapendatult ja marineeritult.

Kaseriisikaga sarnaneb välimuselt **karvane riisikas** (*L. pubescens*), mis kasvab samuti sümbioosis arukasega, kuid tema kübar on valkjas kuni kreemikas ja ilma vöötideta. Vanemad viljakehad (kübara läbimõõt kuni 12 cm) võivad olla lihapruunikad, eoslehekesed ja lühikesed, allpool ahenevad ja valkjas-kreemikad. Piimmahl samuti valge ja kibe. Karvane riisikas kasvab kaasikutes, kase-segametsades, sooservades ja siirdesookaasikutes, enamasti mineraalpinnasel. Toiduks tarvitatakse nii nagu kaseriisikatki.

Siirde- ja madalsoodes sookaske all rohu sees kasvab **viltriisikas** (*L. scoticus*), mida varem on peetud karvaseks riisikaks. Ent tema viljakeha on väiksem ja õrnem kui eelmistel liikidel: kübara läbimõõt kuni 6 cm, jalg pikk ja peenike, silinderjas. Vilt-riisika viljakeha on üleni valge, vana del viljakehadel võib kübara keskpai kolletuda, kübar on üleni paksult peenkarvane. Temagi piimmahl on valge ja kibe, kuid kupatamisel kibeus kaob.

Ainult kaskedega moodustab mükoriisat veel **hallipiimane riisikas** (*L. vietus*): hele- kuni tumehalli kübaraga (läbimõõt kuni 8 cm), sageli violetja tooniga, keskpaias tumedam, vöötideta, limane. Eoslehekesed valkjaskollakad, tihti hallilaigulised või hallide tahkestunud piimatilgakestega. Jalg on kübarast veidi heledam, kuiv. Valge piimmahl muutub õhu käes halliks ja tahkestub tilkadena. Seen on toorelt kibe, nõrgalt mürgine,

kuid kupatatult söödav. Hallipiimane riisikas on meie metsades üks sagedasemaid riisikaid üldse, ta viljakehad ilmuvad juba juulis ja me võime neid leida hilissügiseni.

Peale nimetatute võib kase alt leida veel teisi riisikaid, mis moodustavad mükoriisat paljude puuliikidega, sealhulgas kaskedega, näiteks valge ja lõhnav riisikas, tõmmu ja pruun riisikas, harjas-, näsa-, mülgas-, väävel- ja tavariisikas.

TOIMETAJALT:

Uuri seeni kase all ja püüa leida õige nimetus igale seal kasvavale riisikale.

Kas sinu kase all kasvab ka punane kärbseseen?

Fotod: VELLO LIIV